

HRANÍ PRO RADOST: OD SLEZINY PO SEJŠŇ

Irena Přebilová

Hraní na scéně a mimo scénu jsou pro mnohé hudebníky spojené nádoby – jedno vede k druhému a vzájemně se ovlivňují. Zatímco však radost a potěšení z vlastního hraní na pódiu zažije zlomek populace, hraní „pod pódiem“, mimo vymezený a organizovaný prostor, patří už zřejmě automaticky k naší identitě. Proč jinak by se říkalo „Co Čech, to muzikant“?

V následujících řádcích se zaměřím na dvě oblasti spontánního hraní pro radost, s nimiž mám osobní zkušenost – jsou to trampské sleziny a bluegrassové jam-sessiony. Zatímco trampská hudba vznikla mimo scénu a na pódiu se dostala později, bluegrass se odvíjí od pódiového vystupování, takže hraní mimo pódium je až jeho následkem. Někde uprostřed se však bluegrass a trampská hudba a jejich aktéři setkávají. Příležitostí praktikovat hudbu a zpěv mimo opravdové koncertní, divadelní či taneční pódium je v obou případech mnoho: v trampské hudbě jsou to osadní táboračky, výroční potlachy¹ a taky samotný tramping, tedy toulání mimo město, o víkendech a dovolených. Zpívá a hraje se ve vlaku cestou na trampský vandr, při pěším přesunu z nádraží k trampské osadě, na výletním parníku či v kánoji, v hospodě při čekání na vlak. Takzvané sleziny jsou potom pro trampy záležitostí městskou a odehrávají se pracovnímu týdnů. Spontánní hraní bluegrassu je u nás spojené se vznikem přehlídek a festivalů pro tzv. amatérské soubory²: v zákulisích koncertních sálů a festivalů měli muzikanti z různých kapel řadu příležitostí zahrát si neoficiálně, pro radost a zároveň si vyměnit tehdy nedostupné informace o bluegrassu. Se změnou režimu se po roce 1989 příležitosti rozšířily o cílená setkání v bluegrassové hudebním kempu či na bluegrassové dílně. Proměnil se i charakter bluegrassových jam-sessionů.

1. Trampský potlach je slavnostní oheň, s typickými rituály a programem. Termín je převzatý z dobrodružné literatury: u indiánů amerického severozápadu původně označoval slavnostní shromáždění.
2. Nejznámější je Porta, založená 1967 jako soutěžní přehlídka trampských souborů, následně rozšířená o žánry zvané folk a country, s regionálními předkoly. Existuje dosud (2015).

Kde a jak se u nás začaly používat výrazy slezina a jam-session? V souvislosti s hudbou patří oba termíny k nespisovné, hovorové, slangové vrstvě češtiny. Slezina je ve spisovné češtině „orgán v břišní dutině“.³ Dále je slezina uváděná jako slangové slovo a moravismus; typickými příklady jsou ve slovnících rybářská slezina a školní slezina. Ve *Šmírbuchu jazyka českého* Patrika Ouředníka se slezina ocitla ve společenství synonym pro výrazy „schůzka, sraz: scuk, slez, slezák, slezina, sešn, sejšn, spich, rande“ (Ouředník 2005: 282). Lehce tedy vyvodíme, že ve městě Brně se slezinou podle kontextu může rozumět také trampská slezina (čili spisovně schůzka či sraz trampů).

Co se týká jam-sessionů (*džemů, džemsejšnů, sejšnů*), v češtině je tento výraz cizí a zatím nemá český ekvivalent. V Klimešově *Slovníku cizích slov* nacházíme u výrazu džem jen „řidší zavařeninu s nerozvařenými kousky ovoce“ (Klimesh 1981: 129). Podobně i v současném *Slovníku spisovného jazyka českého* (2011) – džem ano, ale *džemsejšn* ne. Jdeme-li k jazykovým kořenům, potom výkladové slovníky angličtiny spojují jam-sessiony výhradně s jazzem nebo rockem a zdůrazňují neformální hraní bez předchozího plánování či zkoušení (*Cambridge: 770*) nebo neformální setkání muzikantů, kteří spolu neformálně hrají nápěvy/melodie, které obvykle všichni znají (*Webster: 722*), případně jde o improvizované hraní, zejména pro vlastní potěšení (*Slovník amerikanismů: 313*). Protože bluegrassový jam-session do jazykových výkladových slovníků ještě nevstoupil, musíme hledat v jiných materiálech. Podle příručky pro bluegrassové houslisty autora Waynea Erbsena (2005: 51) znamená „a jam“ právě jen neformální muzicírování pro pobavení.

Existenci trampských slezin zaznamenali už první historici trampingu. Slovo slezina používá Bob Hurikán v obsáhlé *Historii trampingu*⁴ jen asi čtyřikrát, nejprve v souvislosti se slezinou trampských osad na Českobudějovicku v 30. letech 20. století, dvakrát také v odkazu na tehdejší moravské trampy. Pro prvorepublikové trampy znamenala slezina sraz v původním slova smyslu, společenskou situaci, a hudba konkrétně jmenovaná není.

3. Viz *Slovník spisovného jazyka českého* 2011 [online] [cit. 20. 7. 2015]. Dostupné z: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/>>.

4. Poprvé vyšla v roce 1940 a autor na ní pracoval podle svých slov dvanáct let.

Historik brněnského trampingu Pavel Čiča Jelínek v knize *Volání větru* (1991) jmenuje u slezin konkrétní místa, osady i osadníky, trampské sbory i kapely a charakter hudby. Nejstarší odkaz na sleziny jsem v jeho textu našla ve spojení s dobou těsně po druhé světové válce, a také zde je zřejmý míněn osadní sráz: „Další osada, která se nesmazatelně zapsala do historie brněnské trampské písně, byla osada Tornádo, založená v Řečkovících roku 1946. Sleziny měla v létě na skalce nad rybníkem nebo na ostrůvku rybníka u Pařízkova mlýna v Řečkovících, v zimě pak na zámečku, který je již zbořený.“ (Jelínek 1991: 19)

Padesátá léta a trampské sleziny zmiňuje krátce Jiří Skuhrovec Lucan v *Trampské historii řeky Oslavky* (2004): „Začínalo pro nás něco nového, na Ketkováku dosud neznámého [...]. Setkávali jsme se s kamarády z Brna, kteří nás učili poznávat ten ‚jejich‘ tramping. Podávali si ruce, jak se dnes říká, ‚zalamovali palce‘, v týdnu chodili na sleziny, jezdili na potlachy [...].“ (Skuhrovec Lucan 2004: 4) Zde už je konkrétně vymezeno, že slezina se koná mimo víkend, tedy i mimo osadu.

Období 60. let znamenala pro trampské hnutí nástup nové generace, boj o moderní trampskou písničku a také pokusy o určitou organizaci trampských osad. P. Jelínek upozorňuje na spojitost trampských osad s trampskými sbory a uvádí, jak to fungovalo v jeho domovské brněnské Karabině: „Začátek byl jako u většiny sborů klasický – ohně, potlachy, sleziny, nejvíce se však zpívalo v Ostrově (u Macochy) v restauraci u paní Němcové, zvané Matka jeskyňářů.“ (Jelínek 1991: 41) Zde už je trampská slezina spojená se zpěvem a zahrnuje i nečleny dané osady.

Jelínek je také pamětníkem velkých, strukturovaných meziosadních slezin na Brněnsku v 70. letech, těsně před začátkem normalizace: „Velikým přínosem pro rozvoj trampské písně byly akce Svazu brněnských osad. Svě největší slávy snad dosáhlo SBO v roce 1971. Místo jarních a podzimních ohňů v Šebetově má SBO pravidelné sleziny v Medláncích v sále restaurace u Němců. Na těchto slezinách má každá osada svůj program.“ (Jelínek 1991: 51)

V 80. letech se na slezinách v Brně setkávali jak příslušníci předválečné trampské generace, tak jejich následovníci. Mnohé trampské kapely nebo sbory se v té době už rozpadly (třeba úmrtím nebo emigrací členů), ale právě na slezinách mohl člověk potkat ty, co přežili nebo vydrželi. P. Jelínek vzpomíná na legendární Pavouky: „Pavouci, jak už

*Pavel Jelínek ukazuje
CD Setkání na Kančí louce,
jedno z mnoha alb tramské
hudby, které produkoval.
Foto Irena Příbylová 1996*

jejich název naznačuje, nikam nespěchali, prostě někdy přišli a pěkně zazpívali. Nejlépe snad na svých slezinách, které se stěhovaly od Bicana ke Komárkovi, do Ponorky a přes Antoníčka ke Špinavcovi. Na jejich slezinách si zahraje Rolf, zazpívá Róra, prostě každý, kdo přijde. Sbor již delší dobu oficiálně nefunguje, ale Pavouci pořád ještě zpívat dovedou.“ (Jelínek 1991: 23)

Osmdesátá léta jsou na Brněnsku spojena také s osadami Rowers a Příboj. Jelínek připomíná osadní „usedlost Rancho de Rowero v Radoškově nad údolím Vajtecu. A tam v konírně se konají některá setkání a sleziny“ (Jelínek 1991: 40). Tyto sleziny byly věhlasné. To, co v publikaci *Volání větru* zařazuje Jelínek do roku 1985, platilo pro většinu z nich: „Kouzlo této sleziny však bylo v tom, že se zpívalo pro radost přítomných muzikantů a několika hostů...“ (Jelínek 1991: 40)⁵

5. Uvolněnou atmosféru těchto hudebních setkání zachytilo CD *Vandr do padesátých 2*, s podtitulem *Betálné potlach na Vajtecu* (Venkow, 1992). Na ranči osady Rowers natáčeli osadníci a muzikanti z Karabiny, Rowerů, T.E. Bandu a z tramských osad od řeky Oslavky. Podobně v roce 1991 vznikl na ranči pořad České televize s názvem *Vandr do Rowers City*, kde spolu v jedné místnosti hráli – jako na slezině – domácí Rowers, dále Karabina, T.E. Band, hosté Miki a Wabi Ryvolovi, Tony Linhart a skupina K.T.O.

V 80. letech bylo na Brněnsku množství příležitostí, při nichž trampské skupiny a sbory (a také bluegrassové kapely) mohly vystoupit před publikem, na scéně.⁶ Dokonce se o některé z nich začala zajímat televize (brněnské studio tehdejší Československé televize) nebo rozhlas (brněnské studio Československého rozhlasu). Odkaz na dobový televizní pořad ve svém jméně, ale soukromý charakter měla v roce 1986 přehlídka trampské písně *Hudba z trampíria*. P. Jelínek uvádí, že ji, „pořádaly osady Rowers a Příboj. Konala se vždy v sále [v Brně] na Botanické a byla to čistě trampská sešlost, neboť vstup byl hlavně pro pozvané kamarády ze slezin [...]. Hrály vždy pořádající osady [...] a jejich hosté.“ (Jelínek 1991: 65) Společenský sál funkcionalistické budovy Husova sboru Církve československé v Botanické ulici v Brně se nezdá být tím pravým místem pro trampské sleziny, jako pamětník však musím říci, že místo vyhovovalo skvěle a snad tam fungovalo i nějaké tekuté občerstvení.

Z výše uvedených příkladů je vidět, že slezina je pohyblivý útvar, na jehož jedné straně může stát živelné hraní v hospodě a na straně druhé soukromá přehlídka hraní pro pozvané. Jádrem slezin je však zpěv pro radost. Na slezině zpívají nebo hrají všichni přítomní, osady nebo kapely se smísí a repertoár náhle všichni znají. Atmosféra společného zpívání a hraní přiměje ke zpěvu i náhodné návštěvníky nebo nezpěváky. Opakované a početné brněnské trampské sleziny v 70. a 80. letech 20. století přispěly ke vzniku a upevnění tzv. brněnského trampského soundu: charakteristických rysů, jimiž se trampská píseň na Brněnsku lišila od písní pražských nebo ostravských trampů⁷.

Sleziny, jak si je pamatuji z 80. a 90. let, se odbyvaly nejčastěji v hostincích nižší cenové skupiny, v samostatném zadním salóнку, uprostřed pracovního týdne v podvečerních hodinách. Den v týdnu a frekvence schůzek byly výsledkem neformální dohody. Na sleziny přicházeli jednotliví členové trampských osad nebo trampové samotáři

6. Kromě městských a krajských kol Porty existovaly přehlídky v Brně v Rubínu, v sále Stadionu a v přílehlém letním kině, skupina Ozvěna pořádala večery PTO na Klajdovce v Líšni. Nadregionální soutěž a přehlídka trampské písně Náměšťská placka se konala v městě nad řekou Oslavou pravidelně už od roku 1971.

7. Převládající swingový rytmus, v obsazení výrazná sólová kytara či kytary, ideálně jedna z nich značky Gibson, kromě sólového i sborový zpěv.

a také jejich partnerky, které třeba o víkendech zůstávaly doma; cizince (netrampa) musel někdo pozvat nebo přivést. Běžným nástrojem byla a dodnes je na slezině kytara (více kytar) a další nástroje podle dostupnosti nebo módy. Na slezině se zpívá a hraje, pije pivo, domlouvají se víkendové a jiné vandry, prohlížejí či doplňují se záznamy z cest. Může tu zaznít ještě nehotová písnička, kterou pak přítomní vyzkoušejí a dají jí definitivní podobu. Případně má na slezině – nebo ještě před ní – zkoušku osadní sbor nebo kapela. Mnozí účastníci jsou oblečeni po tramsku – v zeleném, v maskáčích, někdy i s pověstným liščím ohonem na klobouku. Trampa, který jede v týdnu v Brně *šalinou* na slezinu, každý pozná.

V době rozvoje bluegrassu v českých zemích, tedy v 70. a 80. letech 20. století, sloužily jam-sessiony nejen jako spontánní muzicírování pro radost zúčastněných, ale ještě častěji jako neformální školy či dílny – pro hry na nástroje, zpěv a souborovou hru, dále jako místa výměny informací o dění a repertoáru v oboru u nás i za tzv. železnou oponou a zároveň i jako přehlídky hudebních nástrojů a informací o nich. Bluegrassový jam-session, podobně jako tramská slezina, je záležitost okamžitá, jedinečná a spíše nezachytitelná. Protože se u nás v 70. a 80. letech jam-sessiony odehrávaly obvykle po skončení hudebních festivalů, přehlídek nebo soutěží, můžeme vzpomínky na ně najít ve festivalových zpravodajích, ročenkách nebo zpěvnících a školách hry na nástroje.

Výraznou úlohu pro domácí bluegrassovou komunitu měl festival Banjo Jamboree, dnes uznávaný jako nejstarší a nejdéle trvající bluegrassový festival v Evropě. Vznikl v roce 1973 v Kopidlně jako „sraz banjistů a zároveň takový malý festiválek kapel, které si mezi sebou předají zkušenosti“, jak napsal jeho zakladatel Jan Macák (1997: 7) ve sborníku k pětadvaceti letům této akce. Během devatenácti let existence na louce u místní sokolovny (než se festival přesunul jinam)⁸ se Banjo Jamboree v Kopidlně profilovalo jako přehlídka toho nejlepšího v domácím bluegrassu, ale zároveň i jako ohromná hudební dílna. Ve zmíněném sborníku vzpomínají desítky banjistů na jednotlivé ročníky festivalu, na atmosféru a hudební setkání na pódiu i mimo. Zdeněk Farář z pražské skupiny Stop V5 barvitě vylíčil jam-session po

8. Festival později změnil pořadatele a přestěhoval se. Od roku 2002 dosud (2015) se koná v Čáslavi a jeho pořadatelem je Bluegrassová asociace ČR. Více na <www.bacr.cz>.

Banjo Jamboree 1975. Jan Macák třetí zprava v dolní řadě, Zdeněk Farář druhý zleva v horní řadě. Foto z archivu Jana Macáka

Banjo Jamboree roku 1975 jako fantastické šílenství (viz citace níže). S odstupem času dnes musíme říci, že bluegrassové jam-sessiony, na kterých se hrály americké skladby a zpívalo se anglicky a česky, představovaly v 70. a 80. letech ostrůvky okamžité a naprosté svobody a umožňovaly zapomenout na to, co člověka čeká po návratu z víkendu doma, v reálném Československu.

Zdeněk Farář vzpomíná na Banjo Jamboree 1975 ve sborníku *Bluegrass v Kopidlně 25 let* (srov. Macák 1997: 30–31):

„Tehdy se sjeli hlavně muzikanti a i s diváky jsme se všichni vešli do sokolovny. Vlastní soutěžní vystoupení bylo pouze rozinkou na dortu, to hlavní se dělo všude kolem. Počasí tehdy přálo a my jsme okamžitě po příjezdu v sobotním dopoledni vytáhli nástroje a hráli prakticky až do našeho vystoupení téměř bez přestání. Dnes, když nad tím uvažuji, tak nechápu, co jsme vlastně tak dlouho mohli hrát, protože repertoár tak bohatý nebyl, a tak jsme vlastně ‚hoblovali‘ notoricky známé breakdowny a hornpipy pořád dokola a hrozně nás to bavilo. Schytávali jsme si navzájem různé rify a kombinovali složení našich muzikantů

Banjo Jamboree v roce 1986. Skupina Vědro z Brna se chystá na vystoupení: Laco Povolný s banjem, Tomáš Buzek s dobrem, Jiří Plocek s mandolinou. Foto Irena Příbylová

v improvizovaných sestavách. To, co bylo fantastické, byla absolutní pohoda a pocit ohromného přátelství se všemi lidmi, které člověk potkával, ačkoliv je nikdy předtím neviděl. V tu chvíli jsem ale ještě nevěděl, že to hlavní nás teprve čeká. Na tehdejší ‚jam‘ v Ledkově do smrti nezapomenu. Ten šílený maraton pidlikání různých (převážně podomácku vyrobených) benz, mandolín, kvilení houslových slajdů vyvrcholil asi ve dvě v noci uvnitř v narvané hospodě šíleným ‚Will the Circle Be Unbroken‘ a následným ‚Oranžovým expresem‘, kdy Vincek z Volupsijí a Pepa Brázda z Krajanů stáli uprostřed hospody na stole a stírali housle jak o život a všichni ostatní kolem v davovém šílenství (a alkoholovém opojení) víc řvali, než zpívali a víc mlátili do svých nástrojů, než aby se to dalo nazvat hraním. Ani nevím, kdy a kde jsem usnul, ale vím, že jsem měl ráno prošoupaný lak na zadní desce vlastnoručně vyrobeného banja a na nedělní gala vystoupení mi musel tričko půjčit kamarád, protože jsem svoje měl hrozně zamazané od mořidla. Můj mozek byl tak zblblý bluegrassovou muzikou, že když jsem v neděli večer nastoupil do autobusu a ten se rozjel, tak jsem byl přesvědčen, že v něm někdo hraje na basu, v tramvaji jsem zase slyšel mandolinu a takhle halucinace mě pak provázely ještě celý den.“

Podobně jako na Banjo Jamboree fungovaly bluegrassové jam-sessiony např. na regionálních přehlídkách a soutěžích typu Posvícení v modrém (Jablonec nad Nisou od roku 1973, bluegrass a country) nebo Mohelnický dostavník (Mohelnice od roku 1975, bluegrass, trampská hudba a folk). Bluegrass Marathon (založený v Boru u Tachova roku 1980)⁹ měl ve srovnání s východočeskými nebo moravskými přehlídkami dosti výlučný charakter a filozofii díky moderní historii regionu, v níž figurují Američané osvobozující Plzeň v roce 1945. Bluegrassové jam-sessiony, které propukaly po skončení festivalu na chalupě pořadatelů v nedalekých Borovanech a trvaly celý víkend, dosahovaly ve své barvitosti věhlasu jam-sessionů v Kopidlně a ještě je překonávaly.

Místem bluegrassových jam-sessionů se v 80. letech stalo i několikadenní finále celostátní Porty v Plzni, kam se tato soutěžní přehlídka v letech 1981–1991 vracela opakovaně. V rámci nesoutěžních bloků (divadla, country taneční, regionální přehlídky) tam získal prostor i bluegrass. V noci se v hospůdkách v areálu festivalu setkávali bluegrassoví muzikanti – zástupci jednotlivých krajů, kteří prošli sitem soutěže. Dá se říci, že to opravdu byli ti nejlepší v republice. A teď měli několik dnů na to, aby si zahráli spolu, okoukali, co je kde nového, probrali jména těch, kteří zmizeli a jejichž místa je třeba v kapelách nahradit, něco nového vymysleli a po několikadenním hraní se těšili na příště. Kytarista, zpěvák a textař Míša Hromčík¹⁰ vzpomínal v roce 2014 pro portál *Blue Grass Cz* na plzeňské jam-sessiony takto: „Myslím třeba vypěstovaný zvyk v 80. letech na plzeňské Portě sejít se po koncertním programu každý večer v salaši Bajkal pod Výstavištěm a jamovat až do rána. Účastníci jamů si hraní tam tak oblíbili, že stačilo říct ‚příští rok ve středu v Bajkalu‘ a věděli jsme, že se tam znova sejdem.“

V době, kdy v domácím bluegrassu byl často ve výhodě ten, kdo měl přístup k zahraničním nahrávkám, ukázaly bluegrassové jam-sessiony, jaký význam má neformální hraní s někým opravdu lepším. Koncem 80. let se na jednotlivých akcích v konkrétních regionech, často díky

9. O historii BG Marathonu píše Tomáš Hněvsa – srov. na <<http://www.bgmarathon.cz/historie.htm>>.

10. Člen skupiny Ucho, která v roce 1986 získala v Plzni nejvyšší ocenění – interpretační Portu.

*Bluegrassový jam-session na Portě v Plzni v polovině 80. let. Autor neznámý.
Foto z archivu Ireny Příbylové*

osobním kontaktům a odvážným či osvíceným pořadatelům, mohli naši muzikanti na domácí půdě výjimečně setkat mimo pódium i s hráči ze zahraničí. Na tyto okamžiky vzpomíná Petr Kůs¹¹, zpěvák, autor a mandolinista: „Teprve o něco později jsem na vlastní oči viděl první Američany hrát a zpívat. Bylo to na koncertech pořádaných americkým velvyslanectvím. Zdaleka nejvíc pro mne znamenalo setkání [v roce 1987] s Markem O’Connorem, Jerry Douglassem, Russem Barenbergem, Glennem Worfem a Kathy Chiavolou. Kromě koncertu v Lucerně jsem se se všemi potkal ještě dvakrát v soukromí a jednou jsme si dokonce společně zadžemovali. Přestože jsme nikomu z nich nesahali ani po kotníky, nedali nám to nikterak znát. Prostě to táhli, a když se to hodilo, dali prostor i nám. A mně se najednou zdálo, že vím, co mám hrát, jak to mám hrát, a že je to všechno úplně normální a jednoduché.“ (Kůs 1999: 13)

11. Člen skupiny Blanket, která v roce 1987 získala v Plzni nejvyšší ocenění – interpretační Portu.

Setkání a jam-sessiony s bluegrassovými západními cizinci v 80. letech nebyly početné. Přijeli Amazing Grass z Francie (1984), Country Trash z Holandska (1986), výše zmínění Američané na české turné USIA (The United States Information Agency) v roce 1987, Tony Trischka a skupina Skyline (1988) a v roce 1989 Tony Trischka, italský kytarista Beppe Gambetta a holandská skupina Groundspeed¹² (srov. Doležal – Langer 1991). Nejrůznější bluegrassové jam-sessiony a existence kvalitní domácí bluegrassové scény mi pomohly při rozhodování, koho na konci 80. let oslovit a přemluvit na pozici lektorů na prvních československých bluegrassových dílnách.¹³

Vývoj trampských slezin a bluegrassových jam-sessionů vstoupil se změnou politické situace v zemi po roce 1989 do nové fáze. Po otevření hranic vyjeli do světa jak trampové, tak bluegrassoví muzikanti, a mnozí emigranti se naopak vrátili domů. Trampské sleziny se konají i v zahraničí a na jiných kontinentech, čeští (a slovenští) trampové už mohou volně jezdit na své celosvětové potlachy. Naši bluegrassoví muzikanti na sebe upozorňují na americké i evropské hudební scéně; poté, co navázali první kontakty, jezdí do zahraničí na turné i na soutěže a mnozí získali dobré jméno jako vynikající lektoři na evropských hudebních dílnách nebo jako výrobci nástrojů. Tradiční trampské sleziny i neformální bluegrassové jam-sessiony se z hudebního světa nevytratily. Kromě nich se však pod starým jménem může objevit i nový obsah nebo forma. Pavel Jelínek pět let uváděl na komerčním rádiu v Brně hudební pořad s názvem *Slezina*¹⁴. Nejrůznější trampské sleziny a jejich devadesátileté či mladší aktéry mohli vidět diváci dokumentárních pořadů České televize, v roce 2015 např. v rámci cyklu *Folklorika* nebo v seriálu *Zvláštní znamení touha*. Bluegrassové jam-sessiony se dostaly na oficiální pódia: vznikl a zanikl festival Jamgrass v Jindřichově Hradci, v Praze a širším okolí

12. Také na několik ročníků festivalu Intercountry, který pořádal Pragokonzert, přijeli do Prahy koncem 80. let zahraniční umělci, mj. američtí The Bellamy Brothers, The Moody Brothers, George Hamilton IV nebo Asleep at the Wheel. O následných bluegrassových jam-sessionech se však v souvislosti s Intercountry nemluví.

13. V červenci 1989 v Plzni na Portě, v srpnu 1989 ve Velkých Němčicích u Břeclavi, na jaře 1990 na Rýchorské boudě v Krkonoších, v srpnu 1990 opět ve Velkých Němčicích.

14. Já jsem v něm pak pokračovala téměř dva roky. Pořad skončil se změnou formátu vysílání v srpnu 2015.

Účastníci Bluegrass Jamu získali
opravdový bluegrassový džem...
Foto Irena Příbylová 2015

existují nejrůznější pravidelné „otevřené bluegrassové jamy“, na severní Moravě zorganizovali pro veřejnost už třináctkrát festival Bluegrass Jam¹⁵ a v centru Moravy se třikrát konal muzikantský víkendový Bluegrass Jam ve westernovém městečku v Boskovicích. Novinkou jsou certifikované bluegrassové tábory, v nichž se zájemci učí základy hry na jam-sessionu. Pod názvem Jam Camp si je nechal zaregistrovat americký banjista Pete Wernick a jeho čeští a slovenští lektoři je úspěšně nabízejí i u nás.

Bluegrass a tramská hudba provozované aktivně mimo pódium mají hodně společného. Bluegrassový jam-session i tramská slezina jsou ukázkové spontánní zpěvní a herní příležitosti, které umožňují svým účastníkům získat pocit sounáležitosti se skupinou stejně naladěných lidí. Pomineme-li stylové a žánrové atributy, jsou si slezina i *sejšn* vlastně dost podobné: u obou najdeme důraz na společně sdílený prostor, cílenou komunikaci prostřednictvím hudby či textu písně, pozitivní

15. Srov. <<http://bgdzem.cz/>>.

emoce a spontaneitu. Na slezině i na *sejšnu* se hraje a zpívá pro radost. Teprve výběr a vznik repertoáru a vztah k pódiu však tramskou slezinu a bluegrassový jam-session dotváří a vzájemně odlišuje. Tramská hudba vzniká primárně pro potřeby komunity (tramských osad, tramských sborů, tramského hnutí), šíří se ústním podáním a na pódia se dostává až s nějakým zpožděním. Bluegrass u nás představuje kontakt s cizí kulturou. Aby mohli hrát bluegrass, museli naši nejprve zvládnout taje hry na pětistrunné banjo (nebo si i banjo vyrobit), naučit se anglicky (alespoň někteří) a přijmout za své skladby či rytmy, které vznikaly za oceánem (např. hornpipy a breakdowny, o kterých mluvil Zdeněk Farář). Jednou z věcí, která umožnila cestu bluegrassu na česká pódia, byla také předchozí existence tramské hudby. Kapitola o bluegrassu a tramské hudbě na pódiu si však musíme nechat na jindy.

Literatura:

- BOHLMAN, Philip V. 1988: *The Study of Folk Music in the Modern World*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University.
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary*, 2008. Third Edition. Cambridge: CUP.
- DOLEŽAL, Ivan – LANGER, Miloslav Jakub 2001. *Porta znamená brána... (i do nového století?)*. Praha: Adonai s.r.o.
- ERBSEN, Wayne 2005: *Old-Time Fiddle for the Complete Ignoramus!* Native Grounds Books and Music.
- HURIKÁN, Bob 1990 1940: *Dějiny trampingu*. Praha: Novinář.
- JELÍNEK, Pavel Čiča 1991: *Volání větru. Historie brněnské tramské písně*. Brno: Konvoj.
- KLIMEŠ, Lumír 1981. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN.
- KŮS, Petr 1999: *Fámy – Písničky a povídaní o bluegrassu*. Mnichovice: Country Home.
- MACÁK, Jan 1997: *Bluegrass v Kopidlně 25 let*. Kopidlno: Autoklub ČR Kopidlno.
- OUŘEDNÍK, Patrik 2005: *Šmírbuch jazyka českého. Slovník nekonvenční češtiny 1945–1989*. Praha a Litomyšl: Paseka.
- PEPRNÍK, Jaroslav 1982. *Slovník amerikanismů*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Redakce: „Rozhovor s Michalem Hromčíkem“. *Blue Grass Cz* [online] [cit. 25. 8. 2015]. Dostupné z: <www.bgccz.net>.
- SKUHROVEC LUCAN, Jiří 2004: *Tramská historie řeky Oslavky*. Padochov: Oslavské boudy.
- „*Slovník spisovného jazyka českého*.“ Ústav pro jazyk český, v. v. i. [online] 2011. Dostupné z: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/>>.
- Webster's New World Dictionary of American English*. 1991. Third College Edition. New York: Prentice Hall.

Playing for fun: From a tramping music get-together to a bluegrass jam-session

The article explores informal music-making in two distinct Czech music areas, tramping music and Czech bluegrass music. Starting with a linguistic point of view, the author shows that a tramping music get-together uses the Czech slang term *slezina*, while bluegrass music jam-sessions keep their English name in Czech. The tramping music *slezina* has developed in connection with informal social meetings of followers of an outdoor movement called tramping. While the movement flourished during weekends along the mountain hikes, forest walks and canoe trips of young people, the music get-togethers filled their work-day evenings in the city. The features and philosophy of tramping music get-togethers are shown on examples from the 1940s to the 1980s, with a special focus on the city of Brno and surroundings. Bluegrass music backstage jam-sessions provided fun and excitement, but they also functioned as informal workshops in Czechoslovakia in the 1970s and 1980s. Vivid personal recollections of those involved in bluegrass music jam-sessions are provided. The author stresses the role of the Banjo Jamboree and other bluegrass music festivals in informal music making, the rare and important presence of American pickers in Czechoslovakia, as well as the sense of liberty which bluegrass jam-sessions provided under communism. Finally, the author briefly comments on the changes in the form and content of *slezina* and bluegrass music jam-sessions after 1989 in the country.

Key words: Jam-session; get-together; informal music-making; bluegrass music; tramping music; Banjo Jamboree; Americans in Czechoslovakia.